PAVLUSNING
TIMOʻTIYGA
BIRINCHI MAKTUBI

Kirish

Mazkur maktub muallifi havoriy Pavlusdir. Pavlus bu maktubini oʻz oʻgʻliday boʻlib qolgan yaqin xizmatdoshi va yordamchisi Timoʻtiyga yozgan. Maktub yozilgan paytda Timoʻtiy Efes shahrida edi.

Timoʻtiy Listralik edi. Listra shahri hozirgi Turkiya hududida joylashgan. Timoʻtiyning onasi Iso Masihga imon keltirgan yahudiy, otasi esa yunon edi. Timoʻtiy Pavlus bilan birga Efes va Korinf shaharlariga, shuningdek, Makedoniyaga borib, Xushxabarni targʻib qilish xizmatida Pavlusga yordam bergandi. Safarga chiqishlaridan oldin Pavlus yahudiylarni vasvasaga solmaslik uchun Timoʻtiyni sunnat qildirgandi (Havoriylar 16:1-3 ga qarang). Timoʻtiy havoriy hisoblanmasa–da, imonlilar jamoati uchun koʻp xizmat qilgan sadoqatli masihiy boʻlgan.

Pavlus ushbu maktubida Timoʻtiyga koʻp nasihatlar beradi, Efesdagi jamoatga qanday gʻamxoʻrlik qilish kerakligini oʻrgatadi. U birinchi navbatda Timoʻtiyni soxta taʼlimotlar toʻgʻrisida ogohlantiradi. Oʻsha davrda jamoatlarda soxta taʼlimotlar keng tarqalgandi. Bu taʼlimotlar yahudiylar va gʻayriyahudiylarning eʼtiqodlari chatishuvidan paydo boʻlib, moddiy dunyo harom, najotga esa faqat sirli bilimni oʻzlashtirish orqali erishsa boʻladi degan gʻoyani ilgari surardi. Bunday bidʼatlar baʼzi ovqatlarni isteʼmol qilishni va uylanishni man etardi. Pavlus bu taʼlimotlarni fosh etib, Timoʻtiyga haqiqiy xudojoʻylik bilan hayot kechirish haqida nasihat qiladi.

Maktubning davomida Pavlus duo va ibodatlarga oid koʻrsatmalar beradi, jamoatdagi tartib, jamoat yetakchilari va xizmatchilariga zarur boʻlgan xislatlari haqida soʻz yuritadi, yoshu qarilar, bevalar, oqsoqollar, qul va xoʻjayinlar orasidagi munosabatlarga oid maslahatlar beradi, boy birodarlarga nasihat qiladi. Pavlus maktubini Timoʻtiyga bergan soʻnggi pand–nasihatlari bilan yakunlab, Timoʻtiyning zimmasidagi vazifalarini eslatib oʻtadi.

1–BOB

Duoyi salom

1 Najotkorimiz Xudoning va biz umid bogʻlagan Iso Masihning amriga koʻra,
Masihning havoriysi etib tayinlangan men — Pavlusdan 2 imondagi sodiq oʻgʻlim
Timoʻtiyga* salom! Otamiz Xudo va Rabbimiz Iso Masih senga inoyat, marhamat va
tinchlik ato qilsin.

Soxta taʼlimotlardan ehtiyot boʻl

3 Men Makedoniyaga ketayotganimda, senga tayinlaganimday, Efes shahrida qol. U
yerdagi baʼzi kishilar soxta taʼlimotni oʻrgatayotgan ekanlar. Ularning bu qilmishlariga
barham ber. 4 Ularga, afsonalar va shajaralar* xususidagi bemaʼni bahslar bilan band
boʻlmanglar, deb buyur. Axir, bunday bahslar faqat janjallarga sabab boʻladi. Odamlar

© Muqaddas Kitobni tarjima qilish instituti, 2016, 2018, 2020
www.ibt.org.ru; ibt_inform@ibt.org.ru

Xudoning najot rejasini anglashlariga bular yordam bermaydi. Zero, inson Xudoning
najotini imon orqaligina anglab oladi. [5] Men bu nasihatim bilan sizlarda mehr–muhabbat
uygʻotmoqchiman. Mehr–muhabbat sof yurakdan, toza vijdondan, xolis imondan hosil
boʻladi. [6] Orangizdagi baʼzi odamlar esa bulardan yuz oʻgirib, ahmoqona bahslarga
berilib ketganlar. [7] Ular odamlarga Xudoning qonunini* oʻrgatishni orzu qiladilar,
qonunga tishi oʻtmasa–da, u haqda soʻzlab, ishonch bilan gapiradilar.
[8] Biz bilamizki, qonundan Xudo koʻzlaganday foydalanilsa qonun yaxshidir!
[9] Xudoning qonuni solihlar uchun emas, balki qonunsizu itoatsizlar uchun berilgani
hammamizga maʼlum. Darhaqiqat, qonun betavfiqu gunohkorlar, diyonatsizu
xudobezorilar, ota yoki onasini oʻldirganlar, qotillar, [10] fahshbozlar, bachchabozlar,
odam savdosi bilan shugʻullanuvchilar, yolgʻonchilaru soxta guvohlik beruvchilar, xullas,
sogʻlom taʼlimotga zid ish qilayotganlarning hammasi uchun berilgan. [11] Xudo menga
ishonib topshirgan bu haqiqat Xushxabarda bayon qilingan. Muborak Xudoning
ulugʻvorligi Xushxabarda ayon etilgan.

Pavlus Xudoga shukrona aytadi

[12] Ishimni bajarishda menga kuch–quvvat bergan Rabbimiz Iso Masihga shukurlar
aytaman. U meni ishonchli deb bilib, Oʻz xizmatiga olgani uchun gʻoyatda
minnatdorman. [13] Men ilgarilari Masihga qarshi chiqar edim, Uning izdoshlarini taʼqib
etib, ularga jabr–zulm qilardim. Biroq, shularga qaramay, Xudo menga rahm qildi, axir,
men Masihga ishonmaganim uchun nima qilayotganimni oʻzim ham bilmasdim.
[14] Rabbimiz Iso Masih menga cheksiz inoyat koʻrsatdi. Uning Oʻzi menga imon ato qilib,
mehru oqibatni oʻrgatdi. [15] “Iso Masih gunohkorlarni qutqarish uchun dunyoga keldi”
degan gap toʻgʻri va asoslidir, har jihatdan qabul qilinishga loyiqdir. Men oʻzim oʻsha
gunohkorlarning eng ashaddiysi edim! [16] Ammo Iso Masih menga rahm qildi. Menga
oʻxshagan oʻtaketgan gunohkorlarga nisbatan U nihoyatda sabrli ekanini koʻrsatdi, toki
boshqalar ham mendan ibrat olib, Unga ishonsinlar, abadiy hayotga ega boʻlsinlar.
[17] Mangu Shohga hamdu sanolar boʻlsin! Oʻlmas, koʻrinmas, yagona Xudoga* abadulabad
shon–sharaflar boʻlsin! Omin.
[18] Ey oʻgʻlim Timoʻtiy, sen haqingda ilgari aytilgan bashoratlarga* binoan senga
buyuraman: oʻsha bashoratlarga tayanib, ulugʻ kurashda jang qilgin. [19] Imoningni
mahkam tut, vijdonli boʻl. Baʼzi odamlar vijdonini sotdilar, ularning imoni halokatga
uchragan kemaday barbod boʻldi. [20] Xumanayos* va Iskandar shular jumlasidandir. Men
ularni shaytonga topshirdim*. Bu ularga saboq boʻlib, ular Xudoga va Uning azizlariga
qarshi chiqishni bas qiladilar.

2–BOB

Duo va ibodatlarga oid koʻrsatmalar

[1] Avvalambor, nasihatim shuki, butun insoniyat uchun iltijo qilinglar, toat–ibodatda
boʻlib, duolar oʻqinglar, shukronalar aytinglar. [2] Taqvodor, obroʻ–eʼtiborli, osoyishta,
sokin hayot kechirishimiz uchun, hukmdorlaru boshliqlar uchun ibodat qilinglar. [3] Bu
xayrli ish boʻlib, najotkorimiz Xudoga maqbuldir. [4] U hamma insonlarning najot
topishlarini va haqiqatni bilib olishlarini istaydi. [5] Zero, hammamizga maʼlumki,

Xudo yagonadir,

Xudo bilan insonlar orasidagi
Vositachi ham yagonadir.
Bu Vositachi Iso Masihdir.
U O‘zi inson edi
6 Va butun insoniyatni qutqarish uchun
O‘z jonini fido qildi.

Shu orqali Xudo O‘zi belgilagan paytda najot rejasini ayon etdi. 7 Men najot haqidagi bu
xabarni e’lon qiluvchi havoriy etib tayinlandim. To‘g‘risini aytyapman*, yolg‘on
gapirayotganim yo‘q! Haqiqatan ham, men turli xalqlarga imon va haqiqatni o‘rgatish
uchun yuborilganman.
8 Erkaklar* hamma joyda qo‘llarini duoga ochib, chin qalbdan ibodat qilsinlar. Ular
g‘azab va nizodan yiroq bo‘lsinlar. 9 Xotinlar soddagina, did bilan kiyinsinlar. Ular
sochiga ortiqcha oro bermay, oltin va marvarid taqinchoqlar yoki qimmatbaho kiyimlar
bilan emas, balki or–nomus bilan bezansinlar. 10 Xudojo‘y xotinlarga munosib xayrli
ishlar bilan o‘zlariga zeb bersinlar. 11 Ta’lim berilayotganda, xotinlar sukut saqlasin,
muallimning gapini ikki qilmasin*. 12 Xotin erkakka ta’lim berishiga* va uning ustidan
o‘z hukmini o‘tkazishiga ruxsat bermayman. Xotin sokin tabiatli bo‘lsin. 13 Axir, oldin
Momo Havo emas, balki Odam Ato* yaratilgan–ku. 14 Odam Ato emas, xotin shaytonga
aldanib, gunoh qildi. 15 O‘shandan buyon, xotinlar tuqqanda la’nat tufayli* dardu azob
chekadigan bo‘ldilar. Biroq shunga qaramay, agar ular kamtaru bama’ni bo‘lishsa,
Masihga bo‘lgan imonda sobit qolib, mehr–oqibatli bo‘lib, taqvodor hayot kechirishsa,
najot topadilar.

3–BOB

Jamoat yetakchisining xislatlari

1 “Imonlilar jamoatining yetakchisi bo‘lishga intilgan inson olijanob ishni orzu qilgan
bo‘ladi” degan gap to‘g‘ri va asoslidir. 2 Darhaqiqat, bunday olijanob vazifaga
tayinlanadigan inson yaxshi nom chiqargan bo‘lishi shart. U o‘z xotiniga vafodor*,
mulohazali, vazmin, odobli, mehmondo‘st, ta’lim berishga qobiliyatli bo‘lsin. 3 U mayxo‘r,
jahldor, janjalkash emas, balki muloyim, pulparastlikdan yiroq, 4 xonadonini yaxshi
boshqaradigan, farzandlari unga bo‘ysunib hurmat qiladigan bo‘lsin. 5 Agar yetakchi o‘z
xonadonini boshqara olmasa, Xudoning jamoatiga qanday g‘amxo‘rlik qila oladi?!
6 Endigina imonga kirgan odam yetakchi bo‘lmasin, tag‘in kerilib, iblisning halokatli
changaliga tushib qolmasin*. 7 U jamoatga qarashli bo‘lmagan odamlar orasida ham
hurmat–e’tiborga ega bo‘lsin. Shunda u malomatga qolmaydi, shaytonning tuzog‘iga
tushmaydi.

Jamoat xizmatchisining xislatlari

8 Imonlilar jamoatining xizmatchilari ham hurmatga sazovor, samimiy insonlar
bo‘lishlari lozim. Ular mayxo‘r yoki molparast bo‘lmasinlar. 9 Xudo bizga ayon etgan
haqiqat bo‘yicha yashab, barcha ishni vijdonan bajarsinlar. 10 Ular avval sinovdan o‘tishi
kerak. Agar kamchiliksiz bo‘lsalar, xizmatga tayinlansinlar. 11-12 Har bir xizmatchi o‘z
xotiniga vafodor*, farzandlarini va xonadonini yaxshi boshqaradigan odam bo‘lishi
shart. Xizmatchi ayollar* ham hurmatga sazovor bo‘lishlari lozim. Ular g‘iybat

qilmaydigan, mayxo‘rlikka berilmagan, har narsada ishonchli bo‘lsinlar. [13] Jamoatdagi
o‘z xizmatini yaxshi bajarganlar el orasida taniladilar. Ular Iso Masihga bo‘lgan imonda
yuksak jasoratga ega bo‘ladilar.

Xudo ayon etgan haqiqat

[14-15] Men yaqin orada oldingga boraman degan umiddaman. Bordi–yu, kechiksam,
Xudoning xonadonida odamlar o‘zlarini qanday tutishlari kerakligini bilishing uchun
bularni senga yozdim. Zero, jamoat barhayot Xudoga tegishlidir, jamoat haqiqatning
poydevori va ustunidir. [16] Darhaqiqat, Xudo bizga ayon etgan haqiqat buyukdir. Asl
xudojo‘ylikning manbayi bo‘lmish bu haqiqat quyidagichadir*:

Masih* yer yuziga inson bo‘lib keldi.
Yangi, ulug‘vor hayot uchun o‘likdan tirilib,
Xudoning O‘g‘li deb tasdiqlandi*.
U zohir bo‘ldi farishtalarga*.
U haqdagi Xushxabar e’lon etildi xalqlarga,
Dunyo bo‘ylab odamlar Unga imon keltirdi.
Ulug‘vorlikka burkanib U samoga yuksaldi.

4–BOB

Soxta ustozlarning yolg‘on ta’limoti fosh etiladi

[1] Xudoning Ruhi yaqqol aytyaptiki, oxirgi zamonlarda ba’zi odamlar imondan
qaytadilar. Ular yolg‘onchi ruhlarga va jinlar ta’limotiga quloq soladilar. [2] Bunday
ta’limotni tarqatgan odamlar riyokor va yolg‘onchidirlar. Ularning vijdoni o‘lgan, go‘yo
qizdirilgan temir bilan kuydirilib yo‘q qilingan. [3] Ular uylanishni va erga tegishni man
etadilar, ma’lum ovqatlarni taqiqlaydilar. Holbuki, bu ovqatlarni Xudo bergan. Haqiqatni
bilib olgan imonlilar Unga shukrona aytib, yeyishlari uchun yaratgan. [4] Chunki Xudo
yaratgan har bir narsa yaxshidir. Biz hech bir taomni taqiqlamay, shukrona aytib,
hammasini yeyishimiz lozim. [5] Biz ovqatimiz uchun Xudoga shukurlar aytganimizda,
Xudo barcha ozuqani halol deb e’lon qilganini e’tirof etgan bo‘lamiz.

Iso Masihning sodiq xizmatkori bo‘lgin

[6] Sen bu nasihatlarimni birodarlaringga o‘rgatsang, Iso Masihning layoqatli
xizmatkori bo‘lasan. O‘zing rioya qilayotgan sog‘lom ta’limotni va imonimizning
aqidalarini o‘zlashtirib, ruhan oziqlanib borasan. [7] Safsataboz kampirlarga xos bema’ni
afsonalardan* yuz o‘gir. Xudojo‘y bo‘lishga astoydil harakat qil. [8] Axir, shunday bir
maqol bor–ku: “Jismoniy mashq tana uchun foyda berar, xudojo‘ylik esa har tomonlama
foyda keltirar, u dunyoyu bu dunyoda hayot baxsh etar.” [9] Bu gap to‘g‘ri va asoslidir, u
har jihatdan qabul qilinishga loyiqdir. [10] Odamlar abadiy hayotga ega bo‘lishlari uchun
biz jon–jahdimiz bilan xizmat qilyapmiz*. Barhayot Xudoga umid bog‘laganmiz. U
barcha insonlarning, ayniqsa imonlilarning Najotkoridir*.

[11] Sen birodarlarga ta’lim bergin, bu o‘gitlarga rioya qilishlarini ularga o‘rgatgin.
[12] Yoshsan deb, hech kim seni kamsitmasin. Aksincha, hammaning hurmatini qozonish
uchun sen so‘zda, yurish–turishda, mehr–oqibatda, imonda va axloqda imonlilarga
o‘rnak bo‘lgin. [13] Men oldingga borgunimcha jamoatda Muqaddas bitiklarni ovoz

chiqarib oʻqishga*, nasihat va ta’lim berishga vaqtingni bagʻishla. [14] Oʻzingga berilgan
in’omga* e’tiborli boʻl, uni ishga sol. Axir, sen bu in’omingni aytilgan bashoratlar va
oqsoqollar ustingga qoʻl qoʻyib qilgan duolari natijasida olgansan.
[15] Aytganlarimning hammasini amalda qoʻlla. Oʻzingni bu vazifaga sidqidildan
bagʻishla, shunda sen Xudoning yoʻlida shaxdam qadam bilan, ildamlab borayotganingni
hamma koʻradi. [16] Hayot tarzingga, nimalar oʻrgatayotganingga e’tibor qil. Bu
faoliyatingni astoydil davom ettir, shunday qilsang, oʻzingni ham, tinglovchilaringni ham
qutqarasan.

5–BOB

Imonlilar jamoatidagi munosabatlarga oid koʻrsatmalar

Yoshu qariyalar

[1] Yoshi katta odamga qattiq gapirma, uni otang oʻrnida koʻrib, hurmat bilan nasihat
qil. Yoshlarga ukalaringdek, [2] kampirlarga onalaringdek munosabatda boʻl. Yosh
ayollarni singillaring oʻrnida koʻrib, ularga pokdillik bilan nasihat qil.

Bevalar

[3] Suyanchigʻi yoʻq beva xotinlarga gʻamxoʻrlik qil. [4] Agar bevaning bolalari yoki
nabiralari bor boʻlsa, ular, eng avvalo, oʻz oilasi oldidagi, Xudo buyurgan farzni ado etib,
farzandlik burchini bajarsinlar, chunki bu Xudoga maqbuldir. [5] Yolgʻiz qolgan,
suyanchigʻi yoʻq beva xotin butun umidini Xudoga bogʻlab, kechayu kunduz toat–ibodat
qiladi. [6] Ammo kayf–safoga berilib ketgan beva xotin ruhan oʻlikdir. [7] Bevalarga va
ularning oila a’zolariga bularni oʻrgat, toki ular malomatga qolmasinlar. [8] Zero, oʻz
qarindoshlariga, xususan, oila a’zolariga gʻamxoʻrlik qilmagan kishi imonni inkor etgan
boʻladi. U imonsizdan ham battardir.
[9] Tullar roʻyxatiga* faqatgina oltmish yoshdan oshgan, marhum eriga vafodor
boʻlgan* beva ayollarni kirit. [10] Bu ayollar qilgan ezgu ishlari bilan tanilgan, ya’ni
bolalariga yaxshi tarbiya bergan, musofirlarga mehmondoʻst boʻlgan, Xudo azizlarining
oyoqlarini yuvgan*, qiynalganlarga yordam bergan, oʻzlarini turli xil xayrli ishlarga
bagʻishlagan boʻlishlari lozim.
[11-12] Beva qolgan yoshroq xotinlarni roʻyxatga kiritma. Chunki ularning ehtirosi
junbishga kelganda, erga tegishni istab qoladilar. Shunda ular erga tegmaslik haqidagi
Masihga bergan va’dasini buzib, odamlar orasida yomon otli boʻlib qoladilar. [13] Bundan
tashqari, ular boshqa bir xatarga yoʻliqadilar: yalqovlikka berilib, uyma–uy yurishga
oʻrganib qoladilar. Shunisi yetmaganday, gʻiybat qilishga, boshqalarning ishiga burun
suqib, lozim boʻlmagan narsalarni gapirishga odatlanadilar. [14] Shu sabablarga koʻra, men
yosh bevalarning erga tegishini istardim. Ular bola tugʻib, roʻzgʻor ishlari bilan mashgʻul
boʻlsinlar, gʻanimlarimizning yomon gapirishlariga imkon yaratib bermasinlar. [15] Chunki
shundoq ham ba’zi bevalarimiz toʻgʻri yoʻldan ozib, shayton yoʻliga kirib ketdilar.
[16] Agar birorta imonli ayolning* beva qolgan qarindoshlari boʻlsa, ularga oʻzi yordam
bersin, bu vazifani imonlilar jamoatiga yuklamasin. Shunda suyanchigʻi yoʻq beva
xotinlarga jamoat yaxshiroq yordam bera oladi.

Jamoat oqsoqollari

[17] Imonlilar jamoatini yaxshi boshqarayotgan, xususan, astoydil va’z aytib, ta’lim

berayotgan oqsoqollar hurmatga sazovordirlar, ular qilgan mehnatlariga yarasha
taqdirlansinlar. 18 Zero, Muqaddas bitiklarda: “G‘alla yanchayotgan ho‘kizning og‘zini
to‘smang”* va “Mehnatkash ish haqini olishga munosibdir”*, — deyilgan. 19 Ikki yoki uch
guvoh bo‘lmasa, hech bir oqsoqolga qo‘yilgan aybni qabul qilma. 20 Gunoh qilib yurgan
oqsoqollarni esa hammaning oldida fosh qilib, tavbaga chaqir, toki boshqalarning ham
diliga qo‘rquv kirsin. 21 Xudo, Iso Masih va tanlangan farishtalar* huzurida senga qat’iy
buyuraman: hech bir ishda yuz–xotirchilik va tarafkashlik qilmay, bu ko‘rsatmalarimga
rioya qil.

22 Biror odamni jamoat oqsoqoli vazifasiga tayinlashga shoshilma, tag‘in birovning
gunohlariga sherik bo‘lib qolma. O‘zingni pok saqla. 23 Lekin suv ichish bilan cheklanib
qolmay, ozginadan sharob ham ichib tur*. Bu oshqozoningga yaxshi ta’sir qilib, tez–tez
yuz berayotgan kasalliklaringning oldini oladi. 24 Ba’zi odamlarning gunohlari hozirdan
ochiq–oshkor bo‘lib, hatto qiyomat kunidan oldin fosh bo‘lmoqda. Boshqalarning
gunohlari esa oxiratda ma’lum bo‘ladi. 25 Shuningdek, qilingan xayrli ishlar ham
oshkordir. Ba’zilari oshkor bo‘lmasa–da, baribir pinhon qolmaydi.

6–BOB

Xo‘jayinlar va qullar

1 Qullik bo‘yinturug‘i ostida bo‘lganlar o‘z xo‘jayinlarini kamoli ehtiromga loyiq
hisoblasinlar. Toki, hech kim Xudoning nomini va ta’limotini haqoratlamasin.
2 Xo‘jayinlari imonli bo‘lgan qullar, “bir–birimizga birodarmiz”, deb xo‘jayinlariga
hurmatsizlik qilmasinlar. Aksincha, yanada ko‘proq tirishib, ularga xizmat etsinlar.
Chunki aziz birodarlari bo‘lmish xo‘jayinlari o‘z qullarining farovonligini ko‘zlab, nonini
but qilyaptilar.

Ana shu barcha ko‘rsatmalarim haqida ta’lim berib, nasihat qil.

Soxta ustozlarning asl qiyofasi

3 Agar kim begona ta’limotni yoysa va Rabbimiz Iso Masihning haqiqiy kalomiga
qarshi chiqib, xudojo‘ylikka chorlovchi ta’limotimizni rad etsa, 4 u bosar–tusarini bilmay
qolgan nodondir. Bunday odam biror masala borasida talashish va ikir–chikir gaplar
haqida bahslashish kasaliga yo‘liqqan, uning g‘alamisona gaplari hasad, janjal, tuhmat,
tuban gumonlar 5 va to‘polonlarga sabab bo‘ladi. Fikri buzuq bunday odamlar
haqiqatdan mahrumdirlar. Ular soxta xudojo‘yligini foyda manbayi deb biladilar*.
6 To‘g‘ri, xudojo‘ylikdan foyda katta, qachonki biz bori bilan qanoatlansak. 7 Axir, biz bu
dunyoga hech narsa olib kelmadik va undan hech narsa olib keta olmaymiz. 8 Qornimiz
to‘q, ustimiz but bo‘lsa, shular bilan qanoat qilaylik. 9 Boylikka o‘ch bo‘lganlar esa
vasvasa tuzog‘iga tushadilar, ular ko‘p bema’ni va zararli havaslarga berilib, halokat
girdobiga g‘arq bo‘ladilar. 10 Pulparastlik har qanday yomonlikning negizidir. Mana,
ba’zilar boylik ketidan quvib, imondan qaytib ketdilar va o‘zlarini ko‘pgina azoblarga
duchor qildilar.

Timo‘tiyga so‘nggi buyruqlar

11 Ey Xudoning quli Timo‘tiy, sen esa o‘zingni bu illatlardan olib qoch. Solihlik,
xudojo‘ylik, imon, sevgi, sabr–toqat va muloyimlikning payida bo‘l. 12 Abadiy hayotga
erishish maqsadida, imon uchun bo‘ladigan ulug‘ kurashda jang qil. Axir, Xudo seni

abadiy hayotga da’vat etgan. Sen bu hayotga ega bo‘lish uchun ko‘p guvohlar oldida Iso
Masihga bo‘lgan imoningni mardlarcha tan olgansan. [13] Po‘ntiy Pilat* qoshida haqiqatni
mardlarcha tan olgan Iso Masih huzurida va butun borliqqa hayot bag‘ishlagan Xudo
huzurida senga buyuraman: [14] zimmangdagi xizmatingni halollik bilan bajar. Rabbimiz
Iso Masih keladigan kungacha o‘zingni gap tegmaydigan qilib tut. [15] Yagona muborak
Hokim bo‘lgan Xudo O‘zi belgilagan paytda Iso Masihni yuboradi. Xudo shohlarning
Shohi, hukmdorlarning Hukmdoridir. [16] U yagona mangu Xudodir. U yaqinlashib
bo‘lmaydigan nurda yashaydi, Uni hech bir inson ko‘rmagan hamda ko‘rishi mumkin
emas. Abadiy saltanat Sohibi bo‘lgan Xudoga shon–sharaflar bo‘lsin! Omin.

Boy birodarlar uchun nasihatlar

[17] Bu dunyoda boylik topgan birodarlarga ayt, mag‘rurlanmasinlar, bevafo boylikka
umid qilmasinlar. Aksincha, umidini Xudoga bog‘lasinlar. Xudo bizga hamma narsani
xursand bo‘lishimiz uchun saxovat bilan beradi. [18] Ularga buyur, yaxshilik qilsinlar,
xayrli ishlarga boy, saxiy, ochiq qo‘l bo‘lsinlar. [19] Shunda ular asl xazina to‘plab, kelgusi
dunyo uchun o‘zlariga mustahkam zamin yaratgan bo‘ladilar, haqiqiy hayotga
erishadilar.

Timo‘tiyga so‘nggi pand–nasihatlar

[20] Ey Timo‘tiy, senga ishonib topshirilgan Xushxabarni* asragin. Xudodan
uzoqlashtiradigan quruq gaplaru haqiqatga zid bo‘lgan ta’limotlardan qochgin. Ba’zi
odamlar adashib, bularni “bilim” deb ataydilar. [21] Bunday “bilim”ga tayangan ba’zilar
haq yo‘ldan ozdilar.

Xudoning inoyati sizlarga yor bo‘lsin*.

IZOHLAR

1:2 *imondagi sodiq oʻgʻlim Timoʻtiy* — Timoʻtiy Pavlusning oʻz oʻgʻli emas edi. U Pavlusning sodiq yordamchisi boʻlgani uchun Pavlus uni, oʻgʻlim, derdi. Havoriylar 16:1-3, Filippiliklar 2:20-22 ga qarang.

1:4 *afsonalar va shajaralar* — Eski Ahd qahramonlari haqida xalq ichida toʻqilgan hikoyalar va ta'limotlar nazarda tutilgan boʻlishi mumkin. Bu hikoyalar Eski Ahdda yoʻq, ammo koʻpchilik ularni Xudodan kelgan, katta ahamiyatga ega, deb aytardilar va shularga asoslanib ta'lim berardilar.

1:7 *Xudoning qonuni* — Eski Ahdga, xususan, Tavrotga ishora.

1:17 *yagona Xudo* — yunoncha matndan. Ba'zi yunon qoʻlyozmalarida *yagona dono Xudo*.

1:18 *sen haqingda ilgari aytilgan bashoratlar* — 4:14 da bayon qilingan voqeaga yoki undan oldin sodir boʻlgan boshqa bir yozib qoldirilmagan voqeaga ishora.

1:20 *Xumanayos* — 2 Timoʻtiy 2:17-18 ga qarang.

1:20 *Men ularni shaytonga topshirdim* — Pavlus ularni jamoatdan haydab yuborgan. Bundan maqsad shu ediki, jamoatdan tashqarida ular shaytonning va oʻz gunohlarining halokatli ta'siri ostida boʻlib, vaqti kelganda tavba qilishlari mumkin edi. Yana 1 Korinfliklar 5:4-5, 11-13 ga qarang.

2:7 *Toʻgʻrisini aytyapman...* — yunoncha matndan. Ba'zi yunon qoʻlyozmalarida *Masih haqi, toʻgʻrisini aytyapman*.

2:8 *Erkaklar* — yunoncha matnda *aner*. Bu soʻzni *erlar* deb tarjima qilsa ham boʻladi. Odatda Pavlus *aner* soʻzini uylangan erkaklarga nisbatan ishlatgan. Shu bobning 8-15–oyatlaridagi koʻp yunoncha soʻzlar 1 Butrus 3:1-7 oyatlarda ham ishlatilgan va har ikkala kitobdagi bu parchalar mazmunan bir–biriga juda yaqin. Butrus oʻsha oyatlarda er–xotinlik munosabatlari haqida ta'lim bergani bois, ba'zi olimlar Pavlusning bu oʻrindagi ta'limotini er–xotinlik munosabatlari haqidagi ta'limot deb tushunadilar. Yana shu bobning 11, 12–oyatlari izohlariga qarang.

2:11 *Ta'lim berilayotganda, xotinlar sukut saqlasin, muallimning gapini ikki qilmasin* — yunoncha matnda *Xotin sukutda va toʻla itoatkorlik bilan oʻrgansin*.

2:12 *Xotin erkakka ta'lim berishiga...* — yoki *Xotin eriga buyruq berishiga...*.

2:13 *Momo Havo...Odam Ato* — Ibtido 2:7, 18, 21-23, 3:1-13 ga qarang.

2:15 *...la'nat tufayli...* — Ibtido 3:16 ga qarang.

3:2 *...oʻz xotiniga vafodor...* — yunoncha matndan soʻzma–soʻz tarjimasi *...bir ayolning eri...*. Pavlus yashagan davrda koʻp xotinlik jamiyat tomonidan qabul qilinmagan, shu bois kam uchragan. Shuning uchun Pavlus koʻp xotinlikni nazarda tutmagan boʻlishi mumkin. Bu yunoncha iborani *faqat bir marta uylangan* deb ham tarjima qilsa boʻladi. Ammo Pavlus qayta turmush qurishni man etmagan, bevalarga qayta turmush qurishni maslahat bergan (5:14 ga va Rimliklar 7:1-3, 1 Korinfliklar 7:8-9, 39-40 ga qarang). Mana shu sabablarga koʻra, Pavlus bu oʻrinda yetakchining oʻz xotiniga vafodor qolishini nazarda tutgan boʻlsa kerak.

3:6 *...iblisning halokatli changaliga tushib qolmasin* — yoki *iblisga o‘xshab jazo olmasin*, ammo shu bobning 7–oyatiga va 1:20 ga qarang.

3:11-12 *...o‘z xotiniga vafodor...* — shu bobning 2–oyati izohiga qarang.

3:11-12 *Xizmatchi ayollar* — yunoncha matndagi so‘z umuman ayol kishiga, aniqrog‘i, turmushga chiqqan ayolga nisbatan ishlatiladi. Shuning uchun bu o‘rindagi iborani *xizmatchilarning xotinlari* deb ham tarjima qilsa bo‘ladi. Bu o‘rinda Pavlus jamoatdagi xizmatchi ayollarni nazarda tutgan bo‘lishi mumkin (misol uchun, Rimliklar 16:1 ga qarang).

3:16 *...bu haqiqat quyidagichadir* — mazkur oyatdagi she’riy parcha masihiylar sajda qilish paytida o‘z imonini tasdiqlab aytgan so‘zlari yoki Xudoni ulug‘lab aytgan ilk qo‘shiqlaridan biri bo‘lishi mumkin.

3:16 *Masih* — yunoncha matnda *U*. Ba’zi yunon qo‘lyozmalarida *Xudo*.

3:16 *Yangi, ulug‘vor hayot uchun o‘likdan tirilib, Xudoning O‘g‘li deb tasdiqlandi* — yunoncha matndan so‘zma–so‘z tarjimasi *U ruhda tasdiqlandi*. Bu o‘rinda *ruhda* so‘zi insonning tirilgan tanadagi yangi holatiga ishora qiladi. Iso Masihning o‘likdan tirilgani Uni haqiqatan Xudoning O‘zi yuborganini va Iso Xudoning O‘g‘li ekanini tasdiqlaydi (Rimliklar 1:4 ga qarang, yana Yuhanno 2:18-22, Havoriylar 2:22-36 ga qarang).

3:16 *U zohir bo‘ldi farishtalarga* — Iso Masih tirilgandan keyin samoda ulug‘vorlik bilan zohir bo‘lishiga ishora (1 Butrus 3:22, Efesliklar 1:20-21, Filippiliklar 2:9-11, Ibroniylar 1:3-4, Vahiy 5:11-14 ga qarang).

4:7 *bema’ni afsonalar* — 1:3-7 oyatlarga va 1:4 izohiga qarang.

4:10 *...xizmat qilyapmiz* — yunoncha matndan. Ba’zi yunon qo‘lyozmalarida *xizmat qilyapmiz va zahmat chekyapmiz*.

4:10 *U barcha insonlarning, ayniqsa imonlilarning Najotkoridir* — 2:3-6 ga va Yuhanno 1:12 ga qarang.

4:13 *ovoz chiqarib o‘qish* — imonlilar birga yig‘ilganda muqaddas bitiklar ovoz chiqarib o‘qilardi, chunki qadimda ko‘pchilik o‘qishni bilmas edi.

4:14 *in’om* — Muqaddas Ruh orqali berilgan maxsus qobiliyat (Rimliklar 12:6-8, 1 Korinfliklar 12:4-11 ga qarang).

5:9 *Tullar ro‘yxati* — Efesdagi imonlilar jamoatdan moddiy yordam oladigan beva ayollarning ro‘yxatini tuzgan. Mana shu ro‘yxatdagi bevalar o‘zlarini ibodatga va Xudoga xizmat qilishga bag‘ishlab, ont ichganlar (shu bobning 5, 10-12–oyatlariga qarang).

5:9 *...marhum eriga vafodor bo‘lgan...* — yunoncha matndan so‘zma–so‘z tarjimasi *...bir erkakning xotini bo‘lgan...*. 3:2 izohiga qarang.

5:10 *...Xudo azizlarining oyoqlarini yuvgan...* — bu iborani ikki xil ma’noda tushunsa bo‘ladi. Birinchi ma’nosi jamoat yig‘ilishlariga kelganlarning, mehmon ustoz va va’zxonlarning oyoqlarini yuvib, ularga izzat–hurmat bildiradigan bir marosim (Yuhanno 13:1-5 ga qarang). Ikkinchi ma’nosi esa umuman jamoatdagilarga samimiyat bilan, beg‘araz xizmat qilishni bildiradigan majoziy ma’noda ishlatilgan ibora.

5:16 *...birorta imonli ayolning...* — yunoncha matndan. Ba’zi yunon qo‘lyozmalarida *birorta imonlining*.

5:18 Qonunlar 25:4 ga qarang.

5:18 Luqo 10:7 ga qarang.

5:21 *tanlangan farishtalar* — samodagi farishtalarga ishora. Ularning raqiblari shayton shohligining aʼzosi boʻlgan gunohkor farishtalardir. Tanlangan farishtalarni bu roʻyxatga kiritishdan maqsad shuki, farishtalar ham qiyomat kunida Isoning huzurida boʻladilar (Matto 25:31, Vahiy 14:10 ga qarang).

5:23 *Lekin suv ichish bilan cheklanib qolmay, ozginadan sharob ham ichib tur* — Timoʻtiy pok boʻlish niyatida oʻzini sharob ichishdan tiygan boʻlishi mumkin (3:3, 8 ga qarang). Bu oʻrinda Pavlus ozgina sharob ichish sogʻlik uchun foydali ekanini aytib oʻtadi, chunki oʻsha davrlarda ichimlik suvi toza boʻlmagan va sogʻlikka zarar edi.

6:5 Yunoncha matndan. Baʼzi yunon qoʻlyozmalarida quyidagi soʻzlar oyatga qoʻshimcha qilingan: *bunday odamlardan oʻzingni chetga ol*.

6:13 *Poʻntiy Pilat* — Rim hukumati tomonidan Yahudiya viloyatiga tayinlangan hokim. U Isoni oʻlimga mahkum qilgan edi (Matto 27:11-26, Yuhanno 18:31-19:16 ga qarang).

6:20 *senga ishonib topshirilgan Xushxabar* — 2 Timoʻtiy 1:12-14, 2:2 ga qarang.

6:21 *...sizlarga yor boʻlsin* — yunoncha matndan. Baʼzi yunon qoʻlyozmalarida *...senga yor boʻlsin. Omin.*